

Vanja Seršić, dipl. iur.
Samostalni stručni suradnik za pravne poslove
Primorsko-goranska županija
Upravni odjel za pomorstvo, promet i veze
Ciottina 17b/I, 51000 Rijeka, Hrvatska

Veletržnica ribe u prošlosti i danas

Sažetak

Gotovo u isti dan, samo u razmaku od 70 godina, bilježe se dva događaja: otvaranje prve veletržnice ribom u Republici Hrvatskoj, Veletržnice ribe u Rijeci 2007. godine i donošenje Pravilnika o unapređenju riblje trgovine i osnivanju Riblje burze u Sušaku iz 1937. godine. Detaljno se analizira Pravilnik iz 1937. godine i Tržni red Veletržnice ribom u Rijeci iz 2007. godine. Rad sadrži sukus propisa i ciljeve donositelja propisa. U radu se daju usporedbe tih propisa, uz komentar, pri čemu se ukazuje na osnovne razlike između rada veletržnice ribom nekada i danas: namjeni, dražbovanju na burzi, ingerencijama lokalne vlasti na njen rad, vođenju statistike ulova ribe, visini i upotrebi tržišnih pristojbi i tehnici dražbe. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju bit će nužno uskladiti propise koji reguliraju tu materiju s europskim propisima.

KLjučne riječi: veletržnica, pravilnik, tržni red, burza, dražba, tržne pristojbe, riba

1. Uvod

Dana 20. listopada 2007. svečano je, u bivšim prostorima tvornice Torpedo, ispred istoimene lučice, otvorena u Rijeci Veletržnica ribe, a gotovo u isti dan prije 70 godina, odnosno točnije 22. listopada 1937. izašao je Pravilnik o unapređenju riblje trgovine i osnivanju Riblje burze u Sušaku. Ta koincidencija prilika je da se napravi usporedba načina funkcioniranja riblje burze nekada i danas, a kroz uspoređivanje dva propisnika koji su obrađivala ili danas obrađuju tu materiju. Osim toga, to je prilika da se povuče i paralela u odnosu države prema ribarstvu nekad i sad, a držeći se one da je povijest učiteljica života¹ možda možemo izvući i neke zaključke koji će se moći primjenjivati u budućnosti.

---

¹ Vanja Seršić, dipl.iur., samostalni stručni suradnik za pravne poslove u Upravnom odjelu za pomorstvo, promet i veze, Primorsko-goranske županije

2. Riblja burza u Sušaku iz 1937.

Od 1873. godine grad Rijeka počeo se naglo razvijati te je postao najveća i najvažnija luka na istočnom dijelu Jadrana, odnosno druga po veličini luka u Austro-Ugarskoj Monarhiji. Poslije I. svjetskog rata, 1924. godine, Rijeka je ustupljena Kraljevini Italiji, a granica između Kraljevine Italije i Kraljevine SHS bila je na rijeci Rječini koja je dijelila grad Rijeku od Trsata-Sušaka. Općina Trsat je stvorena 1874. kad je razvrnut bakarski municipij i sastojala se od Podvežice i Sušaka. Grad Sušak počeo se jače razvijati u 19. stoljeću kad su se izgradile ceste prema unutrašnjosti (Lujzinska cesta do Karlovaca) i prema moru, a naročito kad se izgradila željeznička pruga, odnosno spoj Rijeka – Zagreb. Jedan odvojak te pruge je završavao na ušću Rječine gdje su izgrađena velika skladišta za drvo čime je Sušak postao izvozna luka za drvene proizvode.²

Usporedo s razvojem Sušaka, kao luke, razvijale su se i druge gospodarske aktivnosti. Tako je Banska uprava u Zagrebu, u Sušaku, osnovala javno-pravnu ustanovu Savske banovine Riblju burzu u Sušaku. Riblja burza Sušak osnovana je temeljem Pravilnika o unapređenju riblje trgovine Riblje burze u Sušaku.³ Na temelju članka 16. Pravilnika donesen je i Naputak o načinu upravljanja, djelokrugu, zadacima i nadzoru preduzeća i ustanova zasnovanih sredstvima banovinskog budžeta radi unapređivanja riblje proizvodnje i razmjene njezinih proizvoda⁴ kojim se, detaljnije, uređuju postupci za izvršenje odredbi Pravilnika.

Ovdje se mora napomenuti da Pravilnik nije prvi propisnik koji je regulirao poslovanje na burzi ribe u to vrijeme, što se može zaključiti iz „Završnih naređenja“ Pravilnika, odnosno iz članka 16. stavka 3. u kojem se kaže da se stupanjem na snagu Pravilnika stavlja izvan snage Pravilnik o ribljoj burzi od 10. siječnja 1934. godine.

PRAVILNIK

Pravilnik se sastoji od 5 cjelina i 17 članaka i to:

Riblja burza – članci od 1. do 3.

Tržnica riblje burze na Sušaku – članci od 3. do 4.

«*Historia (est) trestis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae, muntia vetustatis*» – «*Povijest je svjedok vremena, svjetlo istine, život pamćenja, učiteljica života, glasnica starine*» Cic. De or. II, 9, 36 u Doroghy Zvonimir «*Blago latinskog jezika*», Matica hrvatska, Zagreb 1966. str. 140. ili «*Nescire autem, quid ante quam natus sis, acciderit, id est semper essen puerum*» Cicero – «*Tko ne poznaje prošlost, sličan je nerazumnom djetetu*» u Romac Ante «*Latinske pravne izreke*», Globus, Zagreb 1982., str. 248.

² Svi podaci preuzeti iz „Almanah grada Sušaka“, Turistička biblioteka Jadran, Sušak 1938., str. 7.

³ Pravilnik o unapređivanju riblje trgovine („Narodne novine –Službeni list kraljevske banske uprave Savske banovine“ broj 241 od 22. listopada 1937.) – u daljnjem tekstu Pravilnik.

⁴ Naputak o načinu upravljanja, djelokrugu, zadacima i nadzoru preduzeća i ustanova zasnovanih sredstvima banovinskog budžeta radi unapređivanja riblje proizvodnje i razmjene njezinih proizvoda („Narodne novine –Službeni list kraljevske banske uprave Savske banovine“ broj 243 od 25. listopada 1937.) – u daljnjem tekstu Naputak.

Postupak pri dražbovanju svježe ribe na tržnici riblje burze na Sušaku – članci od 4. do 12.

Tržne pristojbe – članci od 12. do 16.

Završna naređenja – članci od 16. do 17.

Riblja burza

U članku 1. navodi se da je Riblja burza u Sušaku javnopravna ustanova Savske banovine.

Što je to javnopravna ustanova? Prema današnjem shvaćanju javnopravna osoba je pravna osoba koja obavlja javnu funkciju i čiji su odnosi uređeni javnim pravom, a da pritom javnopravna osoba nema sva prava i obveze pravne osobe nego samo one koje omogućavaju obavljanje njene javnopravne funkcije.⁵ Kad je u pitanju javnopravni odnos, onda se može reći da to može biti samo onaj odnos u kojem, kao jedan od subjekata, djeluje država ili drugi nedržavni pravni subjekt kad nastupaju s pozicije nositelja prisilne i suverene vlasti.⁶ Ustanova bi se mogla definirati kao pravna osoba koja se osniva za trajno obavljanje određenih djelatnosti, ali ne radi stjecanja dobiti⁷ ili kao namjenska neprofitna organizacija javne djelatnosti pri čemu bi se mogle izlučiti javne ustanove koje su podvrgnute posebnom pravnom sustavu.⁸

Savska banovina je bila banovina (pokrajina, regija) Kraljevine Jugoslavije od 1929. do 1939. godine. Banovina se nalazila na području današnje Hrvatske (najvećim djelom Slavonije) i dobila je ime po rijeci Savi. Administrativno središte Savske banovine bio je Zagreb.⁹

U članku 2. određeno je da je svrha riblje burze da organizira i unaprjeđuje trgovinu sa svim „*hranivim produktima mora i slatke vode te njihovim prerađevinama*“,¹⁰ kako u zemlji, tako i u inozemstvu. Radi ostvarenja tog cilja osnovan je poseban burzovni odbor koji se sastojao od: predsjednika svih središnjih ribarskih organizacija u Hrvatskom primorju, predstavnika gradske općine Sušak, predstavnika veletrgovaca ribom i predstavnika trgovaca ribom u maloprodaji na ribarnici u Sušaku. Zaključci koje je donosio burzovni odbor morali su biti u skladu s Pravilnikom i zadružnim pravilima ribarske zajednice u Sušaku. Posebno je podvučena obveza burzovnog odbora da što bolje organizira prodaju i opskrbu ribarnica u Sušaku i Zagrebu, ali i po drugim mjestima, a posebice po važnijim turističkim mjestima Hrvatskog primorja.

Također, burzovni odbor je imao i zadatak da obavlja promidžbu veće potrošnje svježe ribe na način da u većim mjestima potiče otvaranje zadružnih trgovina za prodaju ribe i ribljih restorana. Pritom treba naročito istaknuti obvezu burzovnog odbora

⁵ Marta Vidaković Mukić „Opći pravni rječnik“, Narodne novine d.d., Zagreb listopad 2006., str. 378.

⁶ „Pravni leksikon“, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2007. str. 534.

⁷ Op.cit. (fusnota 6.), str. 1250.

⁸ Op.cit. (fusnota 7.), str. 1706. -1707.

⁹ Podaci prema http://hr.wikipedia.org/wiki/Savska_banovina

¹⁰ Članak 2. Pravilnika

da promovira i agitira na konzumaciji svježe ribe i ribljih prerađevina u ustanovama s velikom potrošnjom kao što su: vojarne, internati, sjemeništa, đачke menze, vrtići, bolnice i kaznionice.

Tržnica riblje burze u Sušaku

U članku 3. izričito je propisano da je Tržnica riblje burze u Sušaku osnovana samo i isključivo za obvezno dražbovanje svježe ribe po najvišoj ponudenoj cijeni. Nadalje stoji: „*Vodjenje rada na tržnici riblje burze u Sušaku preuzima općina Sušak i ona će ga sprovesti po svojim gradskim općinama i po naređenjima ovog Pravilnika.*“¹¹ Za obavljanje dražbe bila je predviđena pristojba u visini od 5% od visine svakog dražbovanja. Ta pristojba se upotrebljavala, u prvom redu, za pokriće upravnih, režij-skih i materijalnih troškova tržnice, a ostatak za pokriće upravnih troškova ribarske zajednice Sušak, za potrebe Središnje zadruge obalnih tunolovki u Sušaku i potporu fondu ribara. O visini tih rashoda odlučivala je, na temelju predračuna, Gradska općina Sušak koja je predračun trebala dostaviti Kraljevskoj banskoj upravi Savske banovine na odobrenje.

Zanimljiva je i odredba koja govori o obvezi uprave tržnice da svaka tri mjeseca Kraljevskoj banskoj upravi Savske banovine podnosi izvješće o statističkim podacima koji su u sebi sadržavali podatke o vrsti i količini ribe, mjestu gdje je riba ulovljena i cijeni koja je postignuta prilikom dražbe na tržnici ribe.

Postupak pri dražbovanju svježe ribe na tržnici riblje burze na Sušaku

Početak postupka dražbovanja određen je već u članku 4. u kojem je navedeno da se sva svježa riba prvo treba dražbovati na tržnici riblje burze sa svrhom da joj se odredi cijena po najvišoj ponudi. To pravilo važno je za svu ribu ulovljenu u području Hrvatskoga primorja kao i za ribu izvan tog morskog područja.

Od obveze da se riba dražbuje bili su oslobođeni:

- a) ribari koji su ulovili ribu u manjoj količini od 10 kg i koji ju mogu prodavati izravno uz plaćanje određenih tržišnih pristojbi koje su se određivale prema tržišnoj cijeni ribe na malo na gradskoj ribljoj tržnici u Sušaku.
- b) Cjelokupni ulov tune i „*s njima isporučene vrste*“¹² ribe za koje je postojao tzv. „*stalni dobavni ugovori vlasnika dotično zakupaca tunolovki s ribljim trgovcima dotično s kupačima*“¹³, pri čemu su se tržišne pristojbe određivale prema cijenama iz stalnih dobavnih ugovora.

Samo dražbovanje obavljao je upravitelj tržnice koji je za tu funkciju morao dati prisegu pred gradskim poglavarstvom, a u slučaju njegove spriječenosti osoba koju je određivao predsjednik gradske općine Sušak. Dakle, u svakom slučaju, to je morala biti osoba od povjerenja javne vlasti.

¹¹ Članak 3. Pravilnika

¹² Članak 5. Pravilnika

¹³ Članak 5. Pravilnika

Ona osoba koja je ribu dopremila na burzu („*doprematelj ribe*“)¹⁴ odgovara za točnost i istinitost o vlasništvu i podrijetlu ribe, pod prijetnjom plaćanja kazne za neistinite podatke i naknadu štete koja zbog toga može nastati.

Redovno dražbovanje bilo je javno na način da se određena količina ribe, po težini ili broju, stavljala na dražbu radi utvrđivanja najviše cijene i „*doprematelj ribe*“ mogao je povući ribu ako nije bio zadovoljan s postignutom cijenom. Od tog dražbovanja postojao je izuzetak, odnosno tajno dražbovanje.

Tajno dražbovanje obavljalo se ako je to zatražio „*doprematelj ribe*“ ili ako je to zatražio predsjednik gradske općine u Sušaku po prijedlogu burzovnog odbora, a radi unapređenja riblje trgovine na malo i radi opskrbe gradske ribarnice u Sušaku. To pravo bilo je ograničeno samo na ¼ dopremljene ribe, a ostale ¾ su se mogle povući ako cijena „*doprematelj ribe*“ nije odgovarala. Kod tajnog dražbovanja, dakle „*doprematelj ribe*“ nije mogao ne prihvatiti visinu ponuđene cijene za ribu. Tehnika samog tajnog dražbovanja bila je takva da je na posebnim formularima svaki kupac upisivao svoju ponudu koja je bila neopoziva.

Je li dopremljena riba prikladna za dražbu, utvrđivalo se na mjestu dražbovanja prema vanjskom izgledu ribe. U slučaju spora o tomu je li riba prikladna, odlučivalo je gradsko poglavarstvo u Sušaku preko svojih stručnih nadzorno-tržnih tijela.

Dražbovanje je bilo određeno za svaki dan i to u točno određeno doba: od 1. svibnja do 30. rujna od 6 do 12 sati i od 15 do 19 sati, a u periodu od 1. listopada do 30. travnja od 7 do 12 sati i od 15 do 18 sati.

Dražba se održavala u načelu prema tomu tko je kojim redom dopremio ribu na burzu, osim ako se radilo o srdelama ili drugoj sitnoj ribi za koju je, od prilike do prilike, bilo dozvoljeno da se ona dražbuje „*od oka*“ ili „*po skupnoj težini*“.¹⁵ Također, ako su se tako dogovorili doprematelji ribe, bilo je moguće da se dražbuju istovrsne vrste riba raznih doprematelja, npr. svi ponuđeni lubeni od raznih ribara.

Na dražbi se riba mjerila u kilogramima i kvintalima i to „neto“ (što znači bez ambalaže), a plaćanje se obavljalo u dinarima i parama. Kupac je imao pravo zahtijevati kontrolno vaganje prodane ribe na vagi tržnice riblje burze. Obveze kupca su bile da odmah, u gotovini, položi iznos kupovne cijene prema najvišoj ponuđenoj cijeni (ako prodavatelj nije pristao na uplatu određene kaucije u svrhu kupoprodaje). Tim činom riba bi, tzv. bezuvjetnim zaključkom, prelazila na kupca te bi od tog trenutka na njega prelazio i rizik za kupljenu robu koja je bila obilježavana njegovim znakom, da ribu odmah iznese s tržnice, odnosno da je preuzme najkasnije dva sata nakon kupoprodaje, a u suprotnom bi mu se mogao naplatiti „*trošak nemarnog kupca*“.¹⁶

Ako je „*doprematelj ribe*“ odbio najvišu ponuđenu cijenu, tu istu ribu može staviti ponovno na dražbu, ali tek nakon što dražbu prođe ranije najavljena riba. Ako se pojavilo više jednakih ponuda, o tomu tko će kupiti ribu odlučivao je „*doprematelj ribe*“, s tim što su prednost imali sušački trgovci ribom na malo.

¹⁴ Članak 6. Pravilnika

¹⁵ Članak 9. Pravilnika

¹⁶ Članak 10. Pravilnika

Dražbovati se mogla samo riba koja nije bila u lovostaju, odnosno čiji lov, kupnja i prodaja nije bila zabranjena, a pregled ribe, glede njene kvalitete, bio je u ingerenciji kupca tako da naknadne žalbe nisu bile moguće. Ako bi se pojavila riba čiji je promet bio zabranjen, dražbovatelj je bio dužan takvu ribu odmah zaplijeniti i rasprodati u korist „*ribarskog potpornog fonda*“¹⁷ i o tomu je bio dužan odmah obavijestiti gradsko poglavarstvo u Sušaku.

Tržne pristojbe

Tržne pristojbe su se naplaćivane 5% od svakog dražbovanja ribe i to od najviše cijene po kojoj je riba prodana ili povučena od prodaje i to od „*doprematelja ribe*“. Sukladno tomu uprava tržnice je izdavala potvrde kupcu i prodavatelju koje su se numerički registrirale za tekuću godinu koja je završavala 31. ožujka, a ponovno počinjala 1. travnja tekuće godine.

Od iznosa tržne pristojbe pokrivali su se troškovi upravnih i režijskih troškova, a ostatak bi se uplaćivao u potporni fond ribara.

Pored tržnih pristojbi još su se „*doprematelju ribe*“ zaračunavali: naknada za prijevoz i pristojbe za korištenje nosača od mjesta dolaska ribe do tržnice te troškovi oko održavanja ribe (led i sl.). Za prijenos ribe unutar tržnice nisu se naplaćivale pristojbe, kao ni za „*eventualno pribavljanje suđa*.“¹⁸

Što se tiče održavanja reda na tržnici bilo je propisano da su se svi dužni pridržavati pravila koje propisuje tržnica. Posebno je bilo istaknuto da su se svi dužni kloniti radnji koje bi mogle u pitanje dovesti moguću nelojalnu konkurenciju. Zanimljivo je da je bila izričito propisana zabrana pronošnja neistinitih vijesti o radu tržnice. Nadalje, bilo je strogo zabranjeno da se riba potajno dopremi u Sušak ili kriomice rasproda ili izveze kopnom ili morem na koje vanjsko ili nutarnje tržište bez prethodnog dražbovanja na tržnici riblje burze u Sušaku. Tko se ne bi pridržavao odredbi o tržnom redu, bio bi sankcioniran na način da je bila predviđena novčana kazna, u korist ribarskog fonda za potporu, a alternativno i kazna zatvora. Odredba glasi: „*Tko se ogriješi o naređenja ovog Pravilnika ili o propise donešene za njegovo izvršenje u koliko se dotična djela ne progone po općem krivičnom zakonu kazniće nadležna prvostepena upravna vlast na osnovu člana 69. zakona o unutrašnjoj upravi od 19. VI.1929. novčanom globom od 10 do 1.000 dinara a za slučaj nemogućnosti naplate zatvorom od 1 do 20 dana. Ubrane novčane globe teku u korist ribarskog potpornog fonda te ih nadležna prvostepena upravna vlast ima izravno odašiljati u štedionicu savske banovine u Zagrebu.*“¹⁹

Pravilnik je objavljen u službenom listu Savske banovine 12. listopada 1937. i objavom 22. listopada 1937. godine stupio je na snagu.

¹⁷ Članak 11. Pravilnika

¹⁸ Članak 14. Pravilnika

¹⁹ Članak 15. Pravilnika

NAPUTAK

Naputak je donesen 12. listopada 1937., a objavljen je 25. listopada 1937. godine. Donesen je kao provedbeni propisnik propisan u članku 16. Pravilnika u svrhu propisivanja potrebnih odredbi za provedbu pravilnika. Naputak se sastoji od 6. naslova i 19. članaka i to:

Općenite odredbe – članci od 1. do 4.

Način upravljanja, krug rada i zadaci banovinskih ribljih poduzeća i ustanova – članci od 4. do 10.

O predračunu rashoda i prihoda – članci 10. do 14.

Izvršenje predračuna rashoda i prihoda – članci 14. do 17.

Račun rashoda i prihoda – članci od 17. do 18.

O nadzoru i računskoj kontroli – članci od 18. do 19.

Općenite odredbe

U prvom članku Naputka stoji da je Riblja burza u Sušaku, kao javno-pravna ustanova Savske banovine, pod nadzorom Kraljevske banske uprave u Zagrebu. Nadalje je navedeno da je vođenje rada na tržnici riblje burze u Sušaku preuzela gradska općina Sušak i to sukladno odredbama Pravilnika i odredbama Poslovnog reda od 12. listopada 1937. Djelokrug rada Burzovnog odbora pri ribljoj burzi određen je Pravilnikom, a jedan od najvažnijih poslova bilo mu je rješavanje nastalih sporove u svezi s trgovanjem ribe na burzi. Ako je stranka bila nezadovoljna odlukom Burzovnog odbora, mogla je zatražiti redovni sudski put zaštite. Pri donošenju svojih odluka Burzovni odbor se rukovodio određenim pravilima i načelima koji su bili taksativno nabrojani.

U članku 2. Naputka eksplicitno je navedeno da pored riblje burze u Sušaku i njezinih imovinskih objekata riblja poduzeća i ustanove Savske banovine sačinjavaju i svi imovinski objekti koji su bili ili će u budućnosti biti nabavljeni sredstvima banovinskog budžeta, a radi unapređenja riblje proizvodnje i razmjene ribljih proizvoda. Isto se odnosilo i na prijevozna sredstva koja su služila u ribarske svrhe i na njima se čak nije mogla izvršiti pljenidba za eventualni dug ribarske zadruge koja se njima koristila. Članovi uprave koji su upravljali banovinskim ribljim poduzećima i ustanovama odgovarali su kao punomoćnici Banovine. Za štetu su odgovarali solidarno i, zanimljivo je, nisu se smjeli uzdržavati od glasovanja, odnosno sudjelovanja u donošenju odluka.

Način upravljanja, krug rada i zadaci banovinskih ribljih poduzeća i ustanova

Način upravljanja i rada banovinskih ribljih poduzeća i ustanova koje je bilo povjereno združnoj ribarskoj zadruzi podlijevalo je pravilima te zadruge, ali i odredbama Naputka, pa je tako, npr. Banska uprava, mogla postaviti poslovnog ravnatelja ili komercijalnog poslovođu u cilju što uspješnijeg poslovanja.

Uprava banovinskih ribljih poduzeća i ustanova bila je o svom poslovanju dužna voditi propisane knjige.

Također su bili dužni voditi inventuru svoje imovine i to, kako osnovnih, tako i obrtnih sredstava.

Sredstva od amortizacije trebala su biti ulagana u poseban rezervni fond koji se mogao trošiti samo po odobrenju banovinske uprave, a morao je biti položen u određenim financijskim institucijama radi ukamaćivanja.

Zanimljivo je spomenuti članak 9. u kojem se navodilo da će se cijena leda iz ribarske zadruge u Senju određivati putem godišnjeg predračuna prihoda, a na isti način će se određivati cijena pohrane svježe ribe u hladnjacima. Nadalje se navodi da će već izgrađena spremišta leda, od banovinskog budžeta (u mjestima Jablanac, Karlobag, Novalja, Pag i Metajna), a radi opskrbe ribara ledom, preuzeti na staranje i nadzor lokalne općinske uprave.

O predračunu rashoda i prihoda

Prihodi i rashodi su se određivali prema proračunu, a poslovna godina je počinjala 1. travnja, a završavala 31. ožujkom tekuće godine. U člancima od 10. do 14. Naputka detaljno su opisani rashodi i prihodi te kako se trebaju evidentirati i kojim redom.

Izvršenje predračuna rashoda i prihoda

U člancima 14. do 17. Naputka bilo je određeno na koji se način trebaju obaviti isplate i primici i kako se trebaju voditi u posebnim knjigama.

Račun rashoda i prihoda

U članku 17. Naputka bilo je propisano da se, osim računa gubitka i dobiti, treba sastavljati i račun rashoda i prihoda koji je bio sastavni dio završnog računa.

O nadzoru i računskoj kontroli

Nadzor je obavljala Kraljevska banska uprava preko svojih tijela i to putem redovnog nadzora.

3. Veletržnica ribe Rijeka 2007.

U 2006. godini krenulo se s pripremnim radovima za izgradnju veletržnice ribe u Rijeci. Projekt izgradnje Veletržnice ribom u Rijeci temeljio se na:

- Nacionalnom programu povećanja proizvodnje i potrošnje ribe u Republici Hrvatskoj kojim je predviđena uspostava organiziranog sustava prometovanja i trgovanja ribom;
- Odluci o pristupanju međunarodnim projektima "FISH.LOG" i "CONNECT" i prihvaćanju Konvencija između partnera u ostvarivanju projekata "FISH.LOG" i "CONNECT";
- Strateškim smjernicama rada Primorsko-goranske županije za mandatno razdoblje 2005. – 2009.;
- Odredbama o strateškim prioritetima o revitalizaciji starih industrijskih prostora i razvoju novog poduzetništva iz Smjernica Poglavarstva Grada

Rijeke za mandatno razdoblje 2005. – 2009.;

- Prostorno-planskoj dokumentaciji Grada Rijeke kojom se u Rijeci planira, na području “Torpeda”, izgradnja objekata za trgovačke namjene.

U cilju realizacije Projekta uređenja Veletržnice ribom s pratećim sadržajima na području lučice “Torpedo” u Rijeci, a sukladno Konvenciji između partnera u ostvarivanju projekata “FISH.LOG” i “CONNECT”, potpisani su Sporazum o suradnji na projektu izgradnje Veletržnice ribe u Rijeci, između Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva Republike Hrvatske, Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke, a dana 31. svibnja 2006. godine Sporazum između Primorsko – goranske županije i Lučke uprave Rijeke.

Nakon uloženog velikog truda i znatnih financijskih sredstava prostor veletržnice ribe je izgrađen. Primorsko-goranska županija, kao nositelj posla, skupa je s Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva Republike Hrvatske, Gradom Rijekom, Poljoprivrednom zadrugom Kovač iz Krka, Poljoprivrednom zadrugom Ronbo iz Malog Lošinja, Ribarskom zadrugom EKO RIBA Cres-Lošinj i Ribarskom zadrugom Porat iz Rijeke, osnovala trgovačko društvo Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. Putem tog trgovačkog društva organizirana je burzovna kupoprodaja ribe na Veletržnici ribe Rijeka i to na način da se Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. pojavljuje u ulozi posrednika između kupaca i prodavatelja, pri čemu za svoje usluge u posredovanju istoimeno trgovačko društvo dobiva određenu proviziju.

Konkretna prava i obveze kupaca i prodavatelja kao i samo poslovanje na Veletržnici ribe Rijeka propisano je putem **Tržnog reda Veletržnice ribom u Rijeci**.²⁰

Tržni red se sastoji od sljedećih poglavlja:

- ♦ Predmet tržnog reda
- ♦ Organi i tijela Veletržnice ribom
  - Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. Rijeka
  - Direktor
  - Nadzorni odbor
- ♦ Osoblje Veletržnice ribom
  - Radnici (zaposlenici)
  - Redarska služba
- ♦ Prodavatelji i kupci
  - Prodavatelji
  - Kupci
  - Registar prodavatelja i kupaca Veletržnice ribom
  - Naplata potraživanja Veletržnice ribe Rijeka prema prodavateljima i kupcima
  - Doprema dnevnog ulova
  - Prijem robe
  - Kretanje robe unutar Veletržnice ribom

²⁰ Tržni red Veletržnice ribom u Rijeci donesen 18. listopada 2007. – u daljnjem tekstu Tržni red. Tekst dostupan na www.veletrznicaribe-rijeka.hr

- Čuvanje i konzerviranje robe
- Kontrolni pregled robe
- ♦ Prodaja robe – dražba
  - Uvjeti za trgovanje na dražbi (za kupovanje robe)
  - Tijek dražbe
  - Rezervacija robe
  - Postupak s robom koja nije prodana na dražbi
  - Postupak s robom koja se više ne može prodavati na dražbi
- ♦ Banka na veletržnici ribom
  - Opće odredbe
  - Plaćanje cijene robe prodane na Veletržnici
- ♦ Unutarnji red Veletržnice ribom
  - Radno vrijeme
  - Pristup Veletržnici ribom
  - Zabranjene radnje
- ♦ Završne odredbe

Predmet Tržnog reda

Prvi članak Tržnog reda glasi:

„Predmet ovog Tržnog reda je organizacija i rad veletržnice ribom u Rijeci, kao mjesta na kojem se trguje ribom, školjkama, mekušcima, rakovima i ostalim proizvodima akvakulture ili ribolova (u daljnjem tekstu: veletržnica ribom ili veletržnica).

Adresa veletržnice ribom je Milutina Barača 19.

Veletržnica ribom predstavlja mjesto prve prodaje, sukladno članku 6. Pravilnika o uvjetima i načinu stavljanja u promet riba i drugih morskih organizama.“

Dakle, ovim člankom je određen predmet rada na veletržnici.

Organi i tijela

Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. je trgovačko društvo koje upravlja veletržnicom kao mjestom trgovanja ribom, školjkama, mekušcima, rakovima i ostalim proizvodima akvakulture ili ribolova. Kao organi i tijela koja djeluju u okviru Veletržnice ribe Rijeka d.o.o., a sukladno Zakonu o trgovačkim društvima,²¹ navode se: direktor i nadzorni odbor. Direktor pored zakonske ovlasti za zastupanje trgovačkog društva odgovoran je za cjelokupno funkcioniranje veletržnice ribom i sukladno tomu naročito organizira, rukovodi i koordinira rad osoblja veletržnice ribom te nadzire njihov rad i brine o pravilnom i zakonitom provođenju aukcijske prodaje. U njegovu nadležnost ulazi i briga o zakonitom poslovanju, a posebno poštivanje sanitarnih i zdravstvenih propisa i naputaka nadležnih službi i inspekcija.

Nadzorni odbor Veletržnice ribe Rijeka d.o.o., osim obveza koje mu propisuje

²¹ Zakon o trgovačkim društvima („Narodne novine“ broj 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03 i 107/07) – dalje u tekstu ZTD

ZTD, ima funkciju da bude žalbena instanca koja odlučuje o eventualnim prigovorima prodavatelja ili kupaca na odluke direktora.

Osoblje

Osoblje veletržnice ribom čine zaposlenici Veletržnice ribe Rijeka d.o.o. koji su dužni postupati sukladno Pravilniku o radu Veletržnice ribe Rijeka d.o.o.

Osim zaposlenika Veletržnice ribe Rijeka d.o.o., na veletržnici se, kao službene osobe, mogu pojaviti i djelatnici redarske službe koji se bave poslovima fizičke i tehničke zaštite veletržnice.

Prodavatelji i kupci

Kao prodavatelji na veletržnici ne mogu se pojaviti bilo koje fizičke ili pravne osobe nego samo one koje su registrirane, po posebnim propisima, za obavljanje gospodarskog ribolova ili uzgoj ribe i drugih morskih organizama. No, osim toga što osobe moraju biti registrirane za navedene djelatnosti da bi se mogli pojaviti kao prodavatelji na veletržnici, moraju podnijeti zahtjev za upis u Registar prodavatelja veletržnice ribom. Tek po upisu u Registar, čemu prethodi postupak provjere potrebite dokumentacije i uplati godišnje članarine kao i potpisa Ugovora o posredovanju na veletržnici ribe s Veletržnicom ribe Rijeka d.o.o., prodavatelj stječe pravo prodaje na veletržnici.

Kao kupci na veletržnici mogu se pojaviti fizičke ili pravne osobe i to tuzemne i inozemne koje su registrirane za djelatnost kupoprodaje ribe ili proizvodnje proizvoda od morskih ili slatkovodnih organizama ili koji se bave obradom, konzerviranjem ili preradom proizvoda od morskih ili slatkovodnih organizama ili koje su registrirane za obavljanje ugostiteljske djelatnosti. No, i kupci, osim uredne registracije za bavljenje navedenim djelatnostima, moraju, također, podnijeti zahtjev za upis u Registar kupaca veletržnice ribom. Tek po provjeri potrebite dokumentacije i uplati godišnje članarine potpisuje se Ugovor o posredovanju na veletržnici ribe s Veletržnicom ribe Rijeka d.o.o. čime postaju punopravni članovi kupaca na veletržnici.

Ispunjenjem navedenih uvjeta prodavatelji i kupci se uvode u Registar za čije članstvo se plaća godišnja članarina. Svaki kupac i prodavatelj dobiva svoj broj pod kojim se vodi prilikom transakcija na veletržnici s tim što kupci još dobivaju i svaki svoj daljinski upravljač koji im služi da sudjelovanje u dražbovanju koje se provodi putem elektronskog semafora.

Godišnja članarina te naknada za daljinski upravljač plaćaju se u iznosima koji su predviđeni Tarifom usluga veletržnice ribom. Tarifu donosi direktor, a potvrđuje je nadzorni odbor. Tarifa se objavljuje na vidljivom mjestu unutar veletržnice ribom.

Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. za svoje usluge koje pruža kupcima naplaćuje izravno iz novčanog iznosa (limita) koji su kupci ostvarili, za usluge koje pruža prema prodavateljima naplaćuje umanjivanjem iznosa koji se ima isplatiti prodavatelju iz računa za prodanu robu.

Roba

Što se podrazumijeva pod pojmom roba eksplicitno je navedeno u točki 5.2. Tržnog reda koji glasi:

„U ovom Tržnom redu se pod pojmom roba podrazumijevaju ribe, školjkaši, mekušci, rakovi i ostali proizvodi akvakulture ili ribolova.“

Ukoliko odluči robu prodati na veletržnici, prodavatelj sam doprema svoj dnevni ulov na veletržnicu. No, prodavatelj nema obvezu ribu prodavati isključivo na veletržnici nego ribu može prodavati i izravno kupcima. Od dopreme ulova izuzeti su prodavatelji plave ribe (zbog količine ulova) kao i uzgajivači ribe.

Rizik za robu je na prodavatelju sve do preuzimanja robe na veletržnici. Roba koju prodavatelji donose na veletržnicu ribom radi prodaje mora biti uredno sortirana u kutije, po vrsti i po kvaliteti, sukladno važećim propisima. Tako zaprimljena roba na ulazu se važe i obilježava prema vrsti i kvaliteti robe te se izdaje skladišna primka u kojoj se navodi utvrđena vrsta, kvaliteta i količina robe prodavatelja. Skladišna primka se izdaje u 2 (dva) primjerka, od kojih jedan zadržava prodavatelj, a jedan Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. Obilježavanje robe obavlja se putem obrazaca (listića) na kojima je naznačeno ime (tvrтка) prodavatelja. Roba se može unijeti u skladišne prostore i na dražbu samo ako je propisno primljena i obilježena.

Kada je roba zaprimljena, njen daljni transport od ulaza u veletržnicu do pokretne trake za dražbu preuzimaju djelatnici veletržnice. Nakon obavljene dražbe obavlja se odvajanje prodane od neprodane robe te odvajanje robe koja se još može dati na prodaju od one koja više nije za prodaju, odnosno koju treba uništiti. Iznošenje prodane robe u skladišta ili iznošenje radi odvoza, do izlaza iz veletržnice ribom, obavljaju radnici Veletržnice ribe Rijeka d.o.o. Za usluge prijenosa robe u sklopu veletržnice ribom putem radnika Veletržnice ribe Rijeka d.o.o. naplaćuje se naknada sukladno Tarifi. Trošak prijenosa robe od ulaza do vage za dražbu snose prodavatelji, a za prijenos robe nakon toga trošak snose kupci.

Osim osnovne funkcije veletržnice da se roba ponudi na dražbu, roba se, također, na veletržnici može čuvati, skladištiti i konzervirati u hladnjacima i skladišnim prostorima veletržnice ribom. Roba koja se prodaje na veletržnici ribom treba biti propisno pakirana ili smještena u kutije (kašete) i sortirana sukladno važećim propisima, te sukladno njezinoj vrsti i veličini. Roba mora biti sortirana i složena u standardnu ambalažu, koja je od plastike (za višekratnu upotrebu) ili od stiropora (za jednokratnu upotrebu). Zabranjeno je izlaganje i prodaja robe pomiješane s muljem, pijeskom, travom ili drugim materijalom koji joj povećava težinu. Led koji se eventualno nalazi u kutijama (kašetama) mora prije vaganja robe biti sveden na najmanju mjeru, a u svakom slučaju, bilo kakav postupak pranja, prskanja ili stavljanja leda u robu već unesenu u veletržnicu ribom mora prestati najkasnije pola sata prije početka dražbe. Roba se prodaje po neto težini ili po kašeti, a najmanja količina robe koja se može staviti na prodaju je jedna kutija (kašeta).

Roba prije nego što dođe na dražbu mora proći veterinarski pregled kojeg obavlja veterinar, sukladno posebnim propisima. Nazočnost veterinaru osigurava Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. koja je za tu namjenu osigurala poseban adekvatan prostor na veletržnici.

Prodaja robe – dražba

Dražba robe na veletržnici je osnovni cilj zbog kojeg je veletržnica i izgrađena. Svrha je da se putem licitiranja koje je detaljno propisano dođe do optimalne cijene za ponuđenu robu kako za prodavatelje tako i za kupce, jer cijenu regulira tržište putem ponude i potražnje. Kupci prije dražbe moraju deponirati određeni iznos novca ili imati otvoreni bankovni akreditiv kojim garantiraju promptnu isplatu kupljene robe. Limit do kojega pojedini kupac može kupovati određen je upravo tim iznosom novca koji se može ostvariti: neposrednom uplatom na posebni prolazni račun, autorizacijom banke da raspoláže određenim novčanim iznosom, temeljem provlačenja poslovne kartice na POS uređaju instaliranim u prostorijama veletržnice ili predajom plative bankarske garancije na prvi poziv i bez prigovora u korist Veletržnice ribe Rijeka d.o.o. s naznačenim novčanim iznosom do kojeg Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. može pozvati Banku na plaćanje, a koji iznos predstavlja limit do kojeg kupac može kupovati robu na veletržnici.

Dražbu provodi dražbovatelj (aukcionar) i na njoj sudjeluju samo kupci dok prodavatelji mogu samo pratiti održavanje dražbe. Dražbovatelj određuje cijenu robe u dogovoru s prodavateljem, te određuje težinu robe. Nadalje, dražbovatelj određuje redoslijed kojim će roba biti ponuđena na dražbi i to ždrijećom ili po vremenu pristizanja na veletržnicu ribom. Sama dražba se održava na način da su kupci smješteni na za to izgrađenoj tribini nasuprot koje se nalazi elektronski ekran na kojem se ispisuje težina robe, cijena robe po kilogramu i šifra prodavatelja. Roba koja se dražbuje prolazi pokretnom trakom ispred kupaca tako da je oni mogu vidjeti, a prije stavljanja na pokretnu traku roba se važe na elektronskoj vagi, te se težina automatski ispisuje na ekranu. Dražba se može provoditi na dva načina: od gore prema dolje i od dolje prema gore.

Kod dražbe od gore prema dolje cijena počinje od jedne zadane veličine koju je procjenio dražbovatelj te u određenim vremenskim periodima cijena pada za određeni iznos. Kupci sa svojim daljinskim upravljačima, koji imaju registriranu isključivo njihovu šifru, mogu u željenom trenutku (kada im cijena ponuđene robe odgovara) zaustaviti promjenu cijene i u tom trenutku njihova šifra se pojavljuje na ekranu, a dražbovatelj objavljuje kupoprodaju robe po izlicitiranoj cijeni.

Kod dražbe od dolje na gore postupak je isti samo ide u obrnutom smjeru, odnosno cijena se licitira na način da raste u odnosu na početnu cijenu. Do te vrste licitiranja može doći onda kada je neka roba po svojoj kvaliteti ili cijeni toliko dobra (tražena) da je neki od kupaca počeo licitirati s njom već u prvih trideset sekundi dražbe. Ako se pored prvog kupca pojavi još jedan ili više zainteresiranih kupaca, tada oni licitiraju na povećane cijene koje se u pravilnim vremenskim razmacima mijenjaju.

Bez obzira na vrstu licitacije kupci moraju paziti na svoj dnevni limit jer će im, u protivnom, daljinski upravljač biti automatski blokiran. Prodavatelj može povući svoju robu s dražbe ako mu trenutna cijena koja se nudi ne odgovara, ali to ne može učiniti ako je za njegovu robu već pristigla ponuda. To znači da prodavatelj može s dražbovateljem unaprijed dogovoriti cijenu ispod koje ne želi prodati svoju robu te ako do tada nije bilo ponuda, dražbovatelj automatski prekida dražbu.

U slučaju da je roba izlicitirana, automatski će se kupcu ispisati list s podacima o provedenoj dražbenoj prodaji i temeljem te potvrde o dražbenoj prodaji Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. će kupcu, u ime i za račun prodavatelja, ispostaviti račun koji će i naplatiti iz novčanog iznosa koji kupac ima na prolaznom računu pri čemu će naplatiti svoju proviziju i eventualne ostale naknade prema kupcu. Kupac kupljenu robu preuzima od djelatnika veletržnice i ima pravo u roku od 30 minuta od kupnje tražiti provjeru težine kupljene robe. U suprotnom se smatra da je prihvatio deklariranu težinu robe.

Osim kupnje robe na veletržnici putem licitacije na dražbi, kupac može kupiti robu i putem instituta „rezervacije robe“. Rezervacija robe znači da je kupac uslijed nemogućnosti fizičkog prisustvovanja na dražbi dao ponudu da će robu određene vrste i kvalitete kupiti po ponuđenoj cijeni što treba biti učinjeno u pismenom obliku. Ponuda za robu (rezervacija robe) je valjana pod sljedećim uvjetima: da je ponuda stigla najkasnije do početka dražbe, da kupac raspolaže s dovoljnim novčanim iznosom za plaćanje cjelokupne robe, da je pismena ponuda dana na način da se nedvojbeno može utvrditi vrsta i količina robe te ponuđeni iznos za kupovinu i da je učinjena ponuda ovjerena od ovlaštene osobe kupca. Ako se ne ispuni neki od naprijed navedenih uvjeta, smatra se da ponuda nije ni podnesena. Suprotno, ako je ponuda valjana, tada se ta ponuda unosi u informatički sustav veletržnice i aktivira se na dražbi prilikom licitiranja iznosa iz ponude kao da je ponuditelj osobno nazočan na dražbi.

Roba koja se nije prodala na dražbi, može se staviti ponovno na dražbu, ali tek nakon robe koja je prvi put na dražbi. No, to ponovno stavljanje na dražbu mora biti najavljeno od prodavatelje. U suprotnom prodavatelj je dužan uzeti i iznijeti ribu s veletržnice, a ako to ne učini, roba će se uništiti po pravilima veletržnice.

Roba koja se zbog svojih prirodnih svojstava, zbog proteka vremena ili nekog drugog razloga, pokvarila, mora se uništiti sukladno Pravilniku o načinu postupanja s nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi. Smještaj te robe i njezinu predaju sakupljaču nusproizvoda životinjskog podrijetla i plaćanje dužnih naknada u tu svrhu obavlja Veletržnica ribe Rijeka d.o.o., na trošak prodavatelja. Na isti način će se postupiti i ako veterinar prilikom prijama robe utvrdi da roba nije za prodaju. Naknada Veletržnici ribe Rijeka d.o.o. za smještaj takve robe određuje se Tarifom.

Banka

Banka se na veletržnici pojavljuje kao poslovni partner koji operacionira novčane transakcije između prodavatelja robe, kupaca robe i Veletržnice ribe Rijeka d.o.o. koja pruža usluge posredovanja prilikom te kupoprodaje. Banka tu svoju ulogu može obaviti otvaranjem svog šaltera na veletržnici, postavljanjem tehničkih uređaja koji omogućavaju plaćanje kreditnim karticama ili na drugi način. Također, banka sudjeluje, neposredno i aktivno, u cijelom procesu kupoprodaje koji se provodi na veletržnici i koji se odnosi na protok novca od kupaca prema prodavateljima preko prolaznog računa Veletržnice ribe Rijeka d.o.o.

Plaćanje robe, prodane na veletržnici, obavlja Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. i to iz novčanog iznosa kojim kupac raspolaže na Računu posebne namjene, u korist računa prodavatelja. To plaćanje treba obaviti istoga dana kada je roba prodana, odnosno

najkasnije do sljedećeg radnog dana, osim ako se plaćanje ne obavlja putem poslovne kartice ili bankovne garancije u kojem slučaju plaćanje obavlja banka na način i u rokovima predviđenim bankovnim propisima.

Unutarnji red

Veletržnica radi prema radnom vremenu koji određuje direktor veletržnice, a sukladno ponudi i potražnji kao i godišnjem dobu.

Pristup na veletržnicu imaju samo osobe koje su aktivno legitimirane za posao kupoprodaje na veletržnici i osobe kojima to izričito odobri uprava veletržnice.

Na veletržnici i u njejoj blizini nije dopušteno:

- a) ugovarati prodaju proizvoda mimo dražbe, a što se smatra osobito teškom povredom obveza iz ovog Tržnog reda,
- b) zakrčiti pristup do Veletržnice ribom bilo kakvim predmetima,
- c) ostavljati otpad,
- d) privlačiti kupce povicima ili drugom bukom,
- e) požurivati ponude,
- f) postavljati ili dijeliti letke,
- g) izlaziti izvan veletržnice ribom u zaprljanoj odjeći,
- h) uvoditi pse ili druge životinje,
- i) paliti vatru,
- j) međusobno dogovaranje kupaca o svojim ponudama za određenu robu kako bi se postigla što manja cijena (namještanje cijene na dražbi), a što se smatra osobito teškom povredom obveza iz Tržnog reda,
- k) poduzimati bilo koje druge radnje koje ometaju red ili redovan rad Veletržnice ribom.

Veletržnica može angažirati redarsku službu za održavanje reda na veletržnici, a direktor ima pravo sankcionirati odgovorne osobe i to od opomene pa sve do zabrane ulaska na veletržnicu od 2 do 60 dana. Za osobito teške povrede sankcija može biti automatski prestanak članstva u veletržnici ribe, što mora biti obrazloženo u pisanom obliku. Osim izrečenih sankcija, protiv odgovorne osobe može se tražiti i eventualna kaznena i građanskopravna odgovornost.

Završne odredbe

U završnim odredbama određuje se dan stupanja na snagu Tržnog reda.

4. Usporedba propisnika za veletrgovanje ribom

Ako uspoređujemo dva propisnika koji su regulirali istu materiju, trgovanje ribom na veletržnici ribe, u dva vremenska razdoblja u razmaku od 70 godina, jasno se mogu uočiti osnovne razlike među njima. Mi ćemo upozoriti na neke koje su po našem mišljenju najbitnije i koje ilustriraju različita pravna rješenja za iste ili slične poslove.

Osnovne razlike između Pravilnika (iz 1937.) i Tržnog reda (iz 2007.) su:

a) Veletržnica je prema Pravilniku bila javno-pravna ustanova, a prema Tržnom redu trgovačko društvo, osnovano kao društvo s ograničenom odgovornošću. Ustanova se osniva za trajno obavljanje određenih djelatnosti, ali ne radi stjecanja dobiti dok je trgovačko društvo osnovano s osnovnom namjerom da za svoje osnivače stvori dobit.

b) Svrha riblje burze prema Pravilniku bila je da organizira i unaprjeđuje trgovinu svim ribljim proizvodima, kako u zemlji, tako i u inozemstvu.

Veletržnica se prema Tržnom redu pojavljuje kao mjesto gdje se trguje ribom i svim drugim ribljim proizvodima i to mjesto prve prodaje, odnosno veleprodaje. Dakle, veletržnica nema onu svrhu unapređenja prodaje ribe nego isključivo mjesto obavljanja trgovine.

c) Burza ribe 1937. godine radila je preko svog burzovnog odbora. Taj burzovni odbor je bio sastavljen od predsjednika svih središnjih ribarskih organizacija u Hrvatskom primorju i predstavnika trgovaca ribom u maloprodaji na ribarnici u Sušaku. Preko Burzovnog odbora je trebala provoditi promidžbu veće potrošnje ribe, a naročito kod ustanova s velikom potrošnjom (bolnice, škole, vojarne isl.)

Veletržnica ribe 2007. ima svoju upravu i nadzorni odbor koji je sastavljen od svojih osnivača među kojima se nalaze predstavnik države, županije, grada Rijeke i predstavnici ribarskih zadruga koje su bile osnivači veletržnice. Njihova briga ograničena je samo na pozitivno djelovanje veletržnice kroz trgovačko društvo Veletržnica ribe Rijeka d.o.o. bez bilo kakvih drugih aspiracija na planu poboljšanja prodaje ribe u Primorsko-goranskoj županiji i Hrvatskoj.

d) Dražbovanje na burzi ribe iz 1937. bilo je obvezno za sve ribare s ovog područja, osim onih čiji je ulov bio ispod određene kvote i oni nisu mogli legalno stavljati u promet svoju robu u maloprodaji bez da prođe dražbu na burzi ribe.

Ribari danas nisu prisiljeni donijeti ribu na veletržnicu nego mogu robu prodavati direktno kupcima i stavljati je u maloprodaju bez da je roba bila u fazi veleprodaje na veletržnici.

e) U rad burze ribe iz 1937. duboko je bila involvirana lokalna vlast koja je, ustvari, vodila poslovanje prema propisanim pravilima.

Lokalna vlast (tu mislimo na grad i županiju) nema nikakvih ingerencija vezanih za rad veletržnice.

f) Prikupljeni statistički podaci o vrsti i količini ribe kao i mjestu gdje je ona ulovljena te cijenama koje su postignute dražbom na burzi ribe iz 1937. obvezno su se dostavljali centralnoj državnoj vlasti te je ona temeljem tih podataka imala parametre putem kojih je mogla imati makar osnovni uvid u ribarstvo.

Danas, nažalost, nadležno ministarstvo u RH nema niti približne podatke o tomu koliko se ribe lovi, na kojim mjestima te pogotovo gdje se, kada, komu i po kojoj cijeni prodaje, što rezultira anarhijom u toj gospodarskoj grani i svojoj ekonomiji koja je u potpunosti preuzela primat u poslovanju s tom vrstom robe.

g) Što se tiče tržišnih pristojbi koje su se ubirale prilikom dražbe na burzi ribe iz 1937. godine, jedan dio je išao za pokrivanje upravnih, režijskih i materijalnih troškova riblje burze, a dio je išao u pokriće troškova ribarskih zajednica i zadruga kao i za potporu fondu ribara.

Danas pristojbe na veletržnici služe za pokrivanje troškova same veletržnice, a o pomoći ribarima gotovo se isključivo brine država kroz nadležno ministarstvo i to putem raznoraznih subvencija prema deklariranom ulovu pojedinih vrsta ribe.

h) Dražba na burzi ribe iz 1937. provodila se sukladno ondašnjim tehničkim mogućnostima, a danas se, primjenom računala i napredne tehnike, teoretski gledano, dražba može provoditi i dislocirano od samog mjesta veletržnice i to putem videolinka.

Zaključak

Uspoređujući dva propisnika koji su regulirali trgovanje na veletržnici ribom u vremenskom razmaku od 70 godina osnovno je primijetiti da su oni nastali u različitim društvenim okruženjima. Međutim, ipak, postoje određene podudarnosti koje se ogleđaju u tomu da je okruženje iz koga se regrutiraju potencijalni prodavatelji i kupci gotovo identično. Osnovna razlika, kako je već napomenuto, je da su prodavatelji morali robu prvo predati na veletržnicu, a danas ne moraju. Mišljenja smo da će se u tom pravcu vjerojatno mijenjati propisi i u RH²² tim više što će, skorim ulaskom u EU, biti nužno za prodaju na tom području imati evidencije porijekla ulovljene ribe kao i potvrdu od nadležnih sanitarnih službi koje će garantirati kvalitetu robe i, pogotovo, rok trajanja. To je moguće ostvariti na centralnim mjestima kao što su veletržnice i na njihovim pripadajućim udaljenim ispostavama, tzv. prvim prodajnim mjestima. Prva prodajna mjesta će se organizirati tamo gdje je to, iz razloga ekonomičnosti, potrebno (npr. otoci ili mjesta udaljena od veletržnice).²³ U svijetu postoje države (npr. Norveška) u kojima su ribari propisima obavezni predati svoje ulove izravno u svojim matičnim lukama iz kojih isplovljavaju i gdje moraju uploviti u određeno vrijeme. Na taj način se sprječava siva ekonomija i obavlja se permanentna kontrola i praćenje ribe od ulova pa sve do njenog stavljanja u promet. Isto tako, na taj se način dobivaju precizni podaci o ribarima i njihovim ulovima kojima se mogu davati adekvatne povlastice i subvencije ili poticaji za bavljenje tom gospodarskom granom.

Što se tiče samog funkcioniranja veletržnice ribom, danas je ono određeno nedorečenim propisima i nalazi se na početku, iako mislimo da ne treba izmišljati „toplu vodu“ nego treba uzeti dobre primjere i praksu funkcioniranja veletržnica ribom na zapadnoj obali Jadranskog mora. Jer, ako se talijanskim ribarima isplati loviti u našem ZERP-u i ako kod njih funkcioniraju veletržnice, ne vidimo razloga da se ista pravila ne promijene i u RH, tim prije što ulaskom Hrvatske u EU „pravila igre“ koja vrijede tamo postaju i naša pravila koja ćemo htjeli ili ne morati početi primjenjivati.

²² Ovome u prilog govori i izjava Zlatka Homena, načelnika sektora ribarske inspekcije u Upravi ribarstva o usklađivanju zakonodavstva s propisom EU u članku „Predstoji nam revizija propisa trgovine ribom“, Novi list od 26. studenog 2008., Poslovni prilog za gospodarstvo i financije str. 5.

²³ O trgovini ribom vidi više u Ante Dragić „Ribari na Hrvatskom moru (XX. Stoljeće)“, str. 109. – 143. Autor trgovinu ribe djeli na četiri etape od kojih se četvrta odvija kroz organizaciju ribljih burzi.

U tom kontekstu nije nebitno osvrnuti se i na iskustva iz prošlosti, pa možda i pre-slikati neka dobra rješenja koja su se nekada primjenjivala pri rješavanju problematike veletrgovine ribom. Tu u prvom redu mislimo da je organizacija same veletržnice daleko bolja putem ustanove nego preko trgovačkog društva, jer trgovačko društvo ovoga tipa, prepušteno tržištu i bez adekvatne pravne regulative, jako teško može preživjeti. A, s druge strane, korist od posla koji se obavlja na veletržnici je nemjerljiv, kako za RH, tako, uvjereni smo, i to vrlo skoro i za same ribare. Ulaskom Hrvatske u EU takva mjesta na kojima se obavlja trgovanje ribom na veliko postat će *conditio sine qua non* za opstanak našeg ribarstva kao gospodarske grane uopće.

Završit ćemo ovaj rad s dvije izreke koje svaka za sebe predstavljaju vrijednost, ali samo uvažavajući i poštivajući jednu i drugu i primjenjujući ih komplementarno, možemo se nadati boljitku u segmentu gospodarske grane trgovanje ribom: „*Povijest je svjedok vremena, svjetlo istine, život pamćenja, učiteljica života, glasnica istine.*“ ali i „*Ostavimo prošlost. Okrenimo se sadašnjosti i budućnosti.*“²⁴

Literatura

Knjige i članci

1. „Almanah grada Sušaka“, Turistička biblioteka Jadran, Sušak 1938.
2. Doroghy, Zvonimir „Blago latinskog jezika“, Matica hrvatska, Zagreb 1966.
3. Romac, Ante „Latinske pravne izreke“, Globus, Zagreb 1982.
4. Dragić, Ante „Ribari na Hrvatskom moru (XX. Stoljeće)“, Zadarska tiskara d.d., Zadar 1997.
5. Vidaković Mukić, Marta „Opći pravni rječnik“, Narodne novine d.d., Zagreb listopad 2006.
6. „Pravni leksikon“, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2007.
7. Šuljić, Branko „Burza ribe“, Sušačka revija – glasilo za kulturu i društvena zbivanja hrvatskog primorja, kvvarnerskih otoka i gorskog kotara, Klub sušačana – Rijeka, broj 61., 2008.
8. „Predstoji nam revizija propisa trgovine ribom“, Novi list od 26. studenog 2008., Poslovni prilog za gospodarstvo i financije

Pravni izvori

1. Pravilnik o unapređivanju riblje trgovine („Narodne novine –Službeni list kraljevske banske uprave Savske banovine“ broj 241 od 22. listopada 1937.)
2. Naputak o načinu upravljanja, djelokrugu, zadacima i nadzoru preduzeća i ustanova zasnovanih sredstvima banovinskog budžeta radi unapređivanja riblje proizvodnje i razmjene njezinih proizvoda („Narodne novine –Službeni list kraljevske banske uprave Savske banovine“ broj 243 od 25. listopada 1937.)
3. Tržni red Veletržnice ribom u Rijeci donesen 18. listopada 2007.
4. Zakon o trgovačkim društvima („Narodne novine“ broj 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03 i 107/07)

²⁴ Izreke citirane prema Ivanu Blagiću u op.cit. (Ante Dragić komentar 23.), str. 348.

Odluke, sporazumi i internetske stranice

- Nacionalni program povećanja proizvodnje i potrošnje ribe u Republici Hrvatskoj iz 2003. godine.
1. Odluka o pristupanju međunarodnim projektima "FISH.LOG" i "CONNECT" i prihvaćanju Konvencija između partnera u ostvarivanju projekata "FISH.LOG" i "CONNECT" iz 2004. godine.
  2. Strateške smjernice rada Primorsko-goranske županije za mandatno razdoblje 2005. – 2009.
  3. Odredbe o strateškim prioritetima o revitalizaciji starih industrijskih prostora i razvoju novog poduzetništva iz Smjernica Poglavarstva Grada Rijeke za mandatno razdoblje 2005. – 2009.
  4. Sporazum o suradnji na projektu izgradnje Veletržnice ribe u Rijeci, između Ministarstva poljoprivrede, Šumarstva i vodnoga gospodarstva Republike Hrvatske, Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke iz 2006.
  5. Sporazum između Primorsko – goranske županije i Lučke uprave Rijeke iz 2006.
  6. http://hr.wikipedia.org/wiki/Savska_banovina
  7. <http://www.veletznicaribe-rijeka.hr>

Pravilnik o unapređenju riblje trgovine

Riblja burza u Sušaku

1. Svrlha je ribljog burze u Sušaku da organizira i unapređuje trgovački promet svim hranivim produktima mora i slatke vode u njihovim preradivinama u zemlji i u inostranstvu.

2. Radi što uspješnijeg ostvarenja ove svrhe postavlja se naročiti burzovni odbor koga sačinjavaju:

predsjednik svih srednjih ribarskih organizacija u Hrvatskom Primorju, za tim izaslanik gradske općine Sušak naročito u zastupanju interesa potrošača, jedan zastupnik riblje trgovine na veliko u Sušaku kao i jedan zastupnik riblji maloprodavača na gradskoj ribljoj tržnici u Sušaku.

Ovaj odbor donosi svoje odluke pod razvlaštenjem predsjednika ribarske zajednice u Sušaku kao i jedan predstavnik burzovnog odbora.

Zaključci ovog odbora protivni odredbama ovog Pravilnika ili zadržanim pravilima ribarske zajednice u Sušaku jesu ništavi.

3. Pošto gradska ribarnica u Sušaku pada u pogranu zonu ušljedica sa povoljnijim izgleđima za na njoj povećava prodaju svježe ribe na malo bide dužnost burzovnog odbora da nastoji u sporazumku sa upravom gradske ribarnice u Sušaku da se što bolje organizuje prodaja kao i opskrba te gradske ribarnice sa svim vrstama svježe morske ribe.

Jednako će mi biti dužnost da u sporazumu sa upravom gradske ribarnice u Zagrebu produzima sve što je potrebno da se i na toj ribarnici organizuje prodaja kao i njena redovna opskrba sa svjetlom morskom ribom svih vrsta.

Isto tako bide njegova dužnost da potpuno organizovanja domaće potrošnje svježe ribe na najvećim gradskim ribarnicama kao i po drugim mjestima u zemlji i u inostranstvu, turisticima u mjestima Hrvatskog Primorja.

Ovo treba ovaj odbor da spровodi u sporazumku sa nadležnim općinskim i pravama i turističkim ustanovama.

3. Radi sprovođenja i propagande i jedinstvenog svježe morske ribe u zemlji bide dužnost ovog odbora da nastoji u sporazumku sa srednjim ribarskim organizacijama:

- a) da se potepeno uvadjaju po većim potrošnim mjestima stalne zadruge prodavane svježe morske ribe a eventualno u stinu u vezi da se urede i naročiti riblji restorani na način kako su oni uređeni u naprednim inostranstvu.
- b) da nastoji da se uvede potrošnja svježe morske ribe kao i da se redovno oskrbljuju svjetlom morskom ribom domaćim ribljim marinadama, konzervama u ulju i t. d. sve one ustanove kod kojih se mole na stanovite dane da uvede opskrba većeg opsega sa svjetlom morskom ribom i njenim preradivinama (vojnike i čamčke mesnice, internati, sjemeništa, dječke menze, dječja akolitista i obdaništa, bolnice, kantonice itd.).

4. Srednja zadruga obalnih tunolovki u Sušaku djelovace pri unapređivanju zadruge riblje trgovine u granicama djelokruga određenog njezinim zadrucnim pravilima.

Tržnica riblje burze na Sušaku

Clan 3.

1. Tržnica riblje burze u Sušaku zasnovana je samo i isključivo za obavezno dražbovanje svježe ribe da se izvrši u smislu odredaba ovog Pravilnika.

Vodeenje rada na tržnici riblje burze u Sušaku preuzima općina Sušak i ona će ga spровoditi po svojim općinskim i po naredjenjima ovog Pravilnika.

2. Tržne 5 posto pristojbe koje se u buru od svakog dražbovanja na ovoj tržnici stahu u prvom redu za pokrivenje pravnih i ređijskih troškova (lični i materijalni rashodi) ove tržnice a ostatak za pokrivenje upravnih troškova ribarske zajednice u Sušaku, zatim za potrebe Srednja zadruga obalnih tunolovki u Sušaku kao i za prinos u potporni fond ribara.

Gradska općina Sušak utvrdie godišnjim posebnim predračunom rashoda višim upravnih i ređijskih troškova (lični i materijalni rashodi) na ovoj tržnici na način da sa naslovu tih troškova u nijednom slučaju ne nastane za nju bilo kakav izdatak.

Istim predračunom utvrdie se stalni iznos koji idu od tržnih pristojbi uvriete-navedenih zadruga obalnih tunolovki u Sušaku u predračun prihoda u korist gore-navedenih ribarskih organizacija dotično u potporni fond ribara.

3. Predračun rashoda i prihoda naveden pod toč. 2 utvrdie gradska općina

po sastavljanju ribarske zajednice u Sušaku i srednja zadruga obalnih tunolovki u Sušaku.

Tako prihvaćen predračun predlozice se odobravaje do konca marta svake godine na odobrenje Kr. banakoj upravi državke banovine.

4. Za slučaj da ne utipje sporazumovanje predračuna pod toč. 2. ustanove svake godine predračun Kr. banakoj upravi državke banovine.

Proty ove rješenja Kr. banakoj uprave pristojbi kako gradskoj općini tako i narednim ribarskim organizacijama pravo žalba na Ministarstvo unutrašnjih poslova.

5. Statističke podatke treba uprava tržnice da svake tri mjeseca pošilja Izravno Kr. banakoj upravi državke banovine.

Statistički podaci treba da sadrže: vrstu i količinu ribe, mjesto gdje je ulovljena i cijenu uz koju je dražbovana na tržnici.

Postupak pri dražbovanju svježe ribe na tržnici riblje burze na Sušaku.

Clan 4.

Sva svježa riba – dopremljena na Sušak po kopnu ili morem radi prodaje ili radi izvora na koje vanjsko ili domaće tržište kao i svja ona riba koju se kani po moru Izravno izvesti u Rijeku ili koju druga talijanska pljaska i koju po članu 53–57 pomorsko carinskog pravilnika od 25 maja 1925 i po naredenju ministra finansija, odjeljenje carina, br. 5545-IV 1931 treba prijaviti carinarnici u Sušaku – dražbovace se najprije na tržnici riblje burze u Sušaku sa svrhom da joj se odrede cijene po najvišjoj ponudi.

Ovo vadi bez svakog razlikovanja jednako za svu ribu ulovljenu u morskom području Hrvatskog Primorja (član 83 Ustava) dakle i za ribu ulovljenu u području grada Sušaka kao i za ribu ulovljenu van morskih područja Hrvatskog Primorja.

(Nastavit će se.)

Društvene vijesti

TRGOVAČKI DOM U SUŠAKU

Priznaje u subotu 12. o. mj. u 8 i pol sati navečer zajedničku večeru za svoje članove. Ciljena večera je umjerena. — Umoljavaju se članovi, koji žele prisustvovati, da se prijave telefonički (broj 207) ili usmeno kod društvenog kavana-ra.

PRIMORSKA PREVOZNA ZADRUGA SUŠAK

U trgovački registar u Sušaku upisana je u registru — a sada objavljena — tt. Primorska prevozna zadruga s o. j. Sušak. Poslovi ulio iznosi Din 1000.— Članovi prve uprave su: Josip Sirola, Mako Stanta, Josipa ud. Orsinja, Antun Kramberger.

Vanja Seršić

Wholesale fish market yesterday and today

Summary

On 20th October 2007, on the former premises of the Torpedo factory, in front of the small homonymously, the opening of the wholesale fish market of Rijeka was celebrated. It was almost on the same day 70 years before, more precisely on 22nd October 1937, that the Ordinance was passed in respect of the promotion of fish market and founding of the fish stock market of Sušak. This coincidence is an opportunity for a comparison between the fish market operation in the past and today to be made by way of the two ordinances from different periods. Besides, this is a chance to draw a parallel between the attitude of the state toward fishing yesterday and today and, having in mind the saying that History is Life's Teacher, to bring some conclusions to apply in the future.

Key words: wholesale fish market, Ordinance, operation manual, fish exchange, wholesale commission (fee), auction, auction fees, fish